

ЩОДО НАПРЯМКІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Державна політика у сфері розвитку економічної конкуренції та обмеження монополізму в господарській діяльності, здійснення заходів щодо демонополізації економіки, фінансової, матеріально-технічної, інформаційної, консультативної та іншої підтримки суб'єктів господарювання, які сприяють розвиткові конкуренції, здійснюється органами державної влади, органами місцевого самоврядування та органами адміністративно-господарського управління та контролю. Для забезпечення державного контролю за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції, захисту інтересів суб'єктів господарювання та споживачів від його порушень утворено спеціальний державний орган – Антимонопольний комітет України.

Чинне законодавство визначає, що Антимонопольний комітет України є державним органом зі спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності. Особливості спеціального статусу Антимонопольного комітету України обумовлюються його завданнями та повноваженнями, в тому числі роллю у формуванні конкурентної політики, а також у спеціальних процесуальних засадах діяльності, наданні соціальних гарантій, охороні особистих і майнових прав працівників Антимонопольного комітету України на рівні з працівниками правоохоронних органів, в умовах оплати праці. [1]. Згідно з абзацом другим ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів», який на сьогодні визначає перелік правоохоронних органів, державному захисту підлягають також працівники Антимонопольного комітету України. У статтях 1 та 29 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» також вказано, що особисті й майнові права

працівників Антимонопольного комітету України охороняються законом нарівні з працівниками правоохоронних органів. Враховуючи, що закон надав працівникам Антимонопольного комітету України відповідний державний захист, на підставі того, що змістом їх діяльності є протидія правопорушенням, вони можуть піддаватися тиску, погрозам і насильству, враховуючи специфіку їх діяльності та відсутність чіткого визначення правоохоронних органів, будемо вважати, що зазначений орган є правоохоронним. На користь цього твердження свідчить обговорення проекту концепції розвитку Антимонопольного комітету України під час проведення круглого столу, який був ініційований комітетом. Виконуючий обов'язки голови Антимонопольного комітету України О. Мельниченко заявив, що надання такого статусу дозволить комітету підвищити ефективність у розслідуванні порушень антимонопольного законодавства: «Без статусу правоохоронних органів нам дуже складно здійснювати збір доказів під час розслідування» тощо [2].

Разом із тим, поняття адміністративної діяльності різних правоохоронних органів являє собою сукупність різних напрямків діяльності зазначених органів з урахуванням специфіки їх функціонування. Адміністративна діяльність зачіпає, зокрема, сферу регулювання економічної конкуренції як один із напрямків її забезпечення.

На цей час у наукових дослідженнях питання адміністративної діяльності у сфері регулювання економічної конкуренції не вивчалися. Предметом наукових досліджень були загальні проблеми державного управління і, зокрема, адміністративної діяльності. Так, заслуговують на увагу роботи таких вчених, як В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, Д. М. Бахрах, Ю. П. Битяк, В. О. Заросило, Л. В. Коваль,

В. І. Оліфер, Л. Л. Попов, О. П. Рябченко тощо. Праці зазначених авторів є науковим фундаментом для подальшого дослідження адміністративної діяльності Антимонопольного комітету України.

Метою статті є визначення напрямків адміністративної діяльності Антимонопольного комітету України, який за допомогою системи заходів забезпечує розвиток економічної конкуренції.

Під адміністративною діяльністю Антимонопольного комітету України слід розуміти урегульовану переважно нормами адміністративного права, специфічну, цілеспрямовану, виконавчо-розпорядчу, підзаконну діяльність, пов'язану із практичним здійсненням заходів, спрямованих на безпосередню реалізацію й розвиток економічної конкуренції, та організацією й функціонуванням Антимонопольного комітету України і його територіальних підрозділів.

Для визначення спрямованості адміністративної діяльності у сфері реалізації економічної конкуренції необхідно дослідити насамперед повноваження Антимонопольного комітету України в зазначеній сфері. Таке визначення сформулювати на основі аналізу законодавчих положень про сутність такої діяльності.

Основними завданнями Антимонопольного комітету є здійснення державного контролю за дотриманням антимонопольного законодавства, захист інтересів підприємців і споживачів, сприяння розвитку добросовісної конкуренції в усіх сферах економіки. До системи антимонопольних органів входять Антимонопольний комітет у складі голови й десяти державних уповноважених та територіальні відділення, що їх утворює Антимонопольний комітет. Із владних повноважень, якими наділений антимонопольний комітет у межах своєї компетенції для реалізації контрольних функцій, слід відзначити право отримувати матеріали, необхідні для вирішення питань віднесених до компетенції органів Антимонопольного комітету. Але контроль не зводиться лише до аналізу звітів, статистичних та інших документальних даних. Вони не дають повної картини стану та зв'язку їх з іншими явищами, що можуть впливати на них. Тому необхідно поєднувати різні форми контролю. Така можливість поєднання надається правом безперешкодного відвідування державними уповноваженими підприємств, установ, організацій з метою ознайомлення з документами та іншими матеріалами, необхідними для перевірки. Правовим

наслідком за результатами контрольної діяльності Антимонопольного комітету, державних уповноважених, адміністративних колегій та голів територіальних відділень комітету можуть бути розпорядження чи постанови, які є обов'язковими для виконання. Відповідна постанова приймається органами Антимонопольного комітету з питань примусового розділу монопольних утворень, а також при накладенні штрафу на підприємців за порушення антимонопольного законодавства.

Що стосується дозвільних функцій, у межах яких Антимонопольний комітет надає дозволи на концентрацію й узгоджені дії, то відповідно до ст. 24 Закону України «Про захист економічної конкуренції» [3] суб'єкти господарювання потребують обов'язкового одержання дозволу Антимонопольного комітету України на здійснення: злиття, приєднання підприємств; набуття контролю над іншими суб'єктами господарювання; створення двома і більше суб'єктами господарювання іншого господарюючого суб'єкта; набуття суб'єктом господарювання у власність або управління часток (акцій, паїв) іншого суб'єкта, якщо це забезпечує перевищення 25 % або 50 % голосів у вищому органі управління цього суб'єкта тощо. Антимонопольний комітет України надає дозвіл на концентрацію, якщо це не призводить до монополізації чи суттєвого обмеження конкуренції на всьому ринку чи в значній його частині.

Профілактична робота Антимонопольного комітету України полягає у недопущенні порушень законодавства про захист економічної конкуренції. До профілактичних антимонопольних заходів можна віднести відмову органів Антимонопольного комітету України в узгодженні проектів актів органів влади, місцевого самоврядування, адміністративно-господарського управління і контролю; відмову органів Антимонопольного комітету України в наданні дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання; покладення на учасників концентрації певних обов'язків; надання органами Антимонопольного комітету України попередніх висновків щодо концентрації суб'єктів господарювання; зобов'язання суб'єкта господарювання органами Антимонопольного комітету України до включення (виключення) певних положень при узгодженні установчих документів тощо. Профілактична робота органів Антимонопольного комітету сприяє скороченню кількості спроб підприємців здійснити економічну концентрацію без урахування

вимог антимонопольного законодавства.

Управлінські повноваження є найчисленнішими і ґрунтуються на підставі таких прав Антимонопольного комітету України, як: право створювати власні територіальні відділення і визначати їх повноваження в межах наданої Антимонопольному комітету України компетенції, а також призначати голову територіального відділення та його заступника (ч. 3 ст. 6 та ч. 3 ст. 12 Закону); право вносити до органів влади обов'язкові для розгляду подання щодо скасування ліцензій, припинення операцій зовнішньоекономічних операцій суб'єктів господарювання у разі порушення ними антимонопольного законодавства; право створювати і вести реєстр підприємств-монополістів; право приймати нормативно-правові акти відповідно до його компетенції, обов'язкові для виконання органами влади, місцевого самоврядування, адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктами господарювання; право надавати роз'яснення щодо застосування нормативних актів Антимонопольного комітету України; право брати участь у розробці та вносити у встановленому порядку проекти актів законодавства з питань розвитку конкуренції, конкурентної політики та демонополізації економіки; право розробляти й реалізовувати міжнародні угоди та проекти, здійснювати співробітництво з державними органами і неурядовими організаціями іноземних держав та міжнародних організацій у межах наданої Антимонопольному комітету України компетенції; право надавати рекомендації та вносити пропозиції органам влади, місцевого самоврядування, адміністративно-господарського управління і контролю, суб'єктам господарювання і їх об'єднанням щодо проведення заходів, спрямованих на попередження, обмеження монопольної діяльності та недобросовісної конкуренції, розвиток підприємництва і конкуренції; право узагальнювати практику застосування конкурентного законодавства тощо.

Стаття 23 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» [1] зазначає, що діяльність щодо виявлення, запобігання та

припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, в тому числі законодавства про захист від недобросовісної конкуренції, повинна забезпечувати дотримання прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб. До юрисдикційних (процесуальних) повноважень Антимонопольного комітету України належить розгляд заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведення розслідування за ними; розгляд справ про адміністративні правопорушення; здійснення перевірок; призначення експертиз; проведення огляду службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання – юридичних осіб, вилучення або накладення арешту на предмети, документи чи інші носії інформації, які можуть бути доказами або джерелом доказів у справі незалежно від їх місцезнаходження; залучення працівників органів внутрішніх справ на підставах, встановлених чинним законодавством; перегляд, перевірка рішень органів Антимонопольного комітету України.

Таким чином, адміністративна діяльність Антимонопольного комітету України як правоохоронного органу поділяється на позитивну та юрисдикційну. До позитивної адміністративної діяльності Антимонопольного комітету України можна віднести: **контрольно-наглядову діяльність** (контроль за економічною концентрацією, контроль за додержанням антимонопольного законодавства); **дозвільну діяльність** (надання дозволів на концентрацію та узгодженні дії тощо); **профілактичну** (запобігання порушенням антимонопольного законодавства); **управлінську** (взаємодія Комітету із заявниками щодо підготовки необхідних документів, проведення попередніх консультацій, сприяння розвитку добросовісної конкуренції). До юрисдикційної адміністративної діяльності Антимонопольного комітету України слід включити: провадження у справах про адміністративні порушення антимонопольного законодавства; дисциплінарні провадження і провадження зі звернень громадян.

Література

1. Про Антимонопольний комітет України : закон України від 26 листоп. 1993 № 3659-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 50. – Ст. 472.
2. Антимонопольному комітетові потрібні права МВС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.net/ukr/news/news-339696.html>.
3. Про захист економічної конкуренції : закон України від 11 січ. 2001 р. № 2210-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 12. – Ст. 64.

Надійшла до редколегії 12.01.2010

Анотації

Визначено адміністративну діяльність Антимонопольного комітету України як правоохоронного органу. Подано авторське визначення та виділено основні напрями такої діяльності.

Дано определение административной деятельности Антимонопольного Комитета Украины в качестве правоохранительного органа. Предложено авторское определение и выделены основные направления такой деятельности.

Notion of administrative activity of Antimonopoly Committee of Ukraine as law enforcement agency is defined. Author's definition is offered and main directions of such activity are separated out.

УДК 351.743(477)

О. М. МУЗИЧУК,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з розроблення законодавчих та інших нормативно-правових актів навчально-наукового інституту психології, менеджменту, соціальних та інформаційних технологій Харківського національного університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ЗАКОННОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Одним із пріоритетних завдань української держави на сучасному етапі її розвитку є забезпечення режиму законності в суспільних відносинах. Найбільш чітко таке завдання актуалізується в період економічної кризи та політичного протистояння, що характерно для сучасного розвитку нашої держави. Важлива роль у виконанні цього завдання належить органам державної влади, зокрема й публічній адміністрації. Водночас не менш важливим є забезпечення законності в діяльності самої публічної адміністрації, оскільки така діяльність безпосередньо пов'язана із забезпеченням реалізації законодавчо визначених прав, свобод та законних інтересів учасників суспільних відносин, з обмеженнями, заборонами та примусом. Від належного виконання органами публічної адміністрації завдань, функцій та повноважень значною мірою залежить стан не лише законності, а й правопорядку в країні.

Проблемам законності присвятили праці представники загальної теорії держави і права [1, с. 116–118; 2, с. 208–211; 3, с. 446–453 та ін.], представники галузевих юридичних наук у цілому [4–6 та ін.] та адміністративно-правової науки зокрема [7–11 та ін.]. Ряд наукових робіт присвячено проблемам законності в державному управлінні [12, с. 345–348; 13, с. 237–247]. Роботи зазначених та інших авторів мають важливе наукове та практичне значення, оскільки формують загальнотеоретичну основу для досліджень поняття та змісту законності. Проте на даний час недостатньо робіт узагальнюючого характеру, комплексного

розгляду зазначених питань.

Метою даної статті є уточнення поняття та змісту законності діяльності публічної адміністрації. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі основні **завдання**: з'ясувати причини й умови, які сприяють її порушенню; визначити систему гарантій законності діяльності публічної адміністрації; уточнити систему суб'єктів забезпечення законності діяльності публічної адміністрації; розмежувати категорії «законність» та «дисципліна»; визначити особливості забезпечення законності діяльності публічної адміністрації.

Незважаючи на численні вимоги щодо дотримання законності в діяльності публічної адміністрації, ситуація у цій сфері потребує значного покращення. Зокрема, існують непоодинокі випадки скоєння державними службовцями резонансних надзвичайних подій, серед яких злочинні прояви, корупційні діяння тощо. Надзвичайно гостро постає питання щодо дотримання представниками публічної адміністрації прав, свобод і законних інтересів приватних осіб під час реалізації тих чи інших адміністративних процедур.

Необхідно звернути увагу на те, що, незважаючи на досить поширене використання категорії «законність» у назві й тексті законодавчих актів, у навчальній та науковій літературі, сьогодні відсутнє узгоджене її тлумачення, у зв'язку з чим єдине розуміння сутності цього явища так і не знайдено. Більше того, відсутня однаковість учених щодо меж цієї категорії, системи нормативних актів, які її передбачають.